

Asia: HE 27/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle ilmastolaiksi
LiV@eduskunta.fi

Länsi-Suomen liittojen asiantuntijalausunto Liikenne- ja viestintävaliokunnalle

Länsi-Suomen liitot kiittävät mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä ilmastolaiksi (HE 27/2022).

Länsi-Suomen liitot pitävät uutta ilmastolakia tarpeellisena ja ajantasaiseen tietoon nojaavana. Laki on kirjoitettu tiiviiksi ja ytimekkääksi, mikä antaa liikkumavaraa lain toteuttamisessa. Länsi-Suomen liitot pitävät tärkeänä, että ehdotus sovittaa yhteen sekä ilmastomuutoksen hillintään että sopeutumiseen suuntaavien toimenpiteiden suunnittelua ja seurantaa.

Maakunnan liittojen rooli maakuntien aluekehityksestä, maakuntakaavoituksesta ja EU-rahoituksen koordinaatiosta vastaavana viranomaisena sekä kuntien ja maakunnan välisen yhteistyön edistäjänä on laaja-alainen. **Maakunnille ilmastotyö on kiinteä osa maakunnan kehittämistyötä** ja alueiden rooli ja merkitys ilmastotyön edistäjänä on viime vuosina kasvanut. Ilmastomuutokseen vastaaminen on keskeinen osa maakuntaohjelmaa, maakuntakaavaa, liikennejärjestelmätyötä ja älykkään erikoistumisen strategiaa (EU:n edellyttämä alueellinen tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan strategia, jolla suunnataan Euroopan rakenne- ja investointirahastojen rahoitusta) sekä alueellista ennakointia ja sen yhteensovittamista. Näistä ja olemassa olevasta suunnittelujärjestelmästä muodostuu maakunnallinen ilmastotyön kehikko, jonka avulla kohdennetaan ja vauhditetaan ilmastotyötä sekä vastataan paikallisiin haasteisiin niissä parhaiten toimivilla ratkaisuilla. Lakisääteisten suunnittelutehtävien lisäksi maakunnilla on muitakin merkittäviä keinoja ilmastotyön edistämiseen, kuten hiilineutraaliustiekartat, ilmasto- ja energiastrategiat sekä erilaiset toimenpideohjelmat kuten sähköautojen latausverkoston alueelliset kehittämissuunnitelmat.

Syksyllä 2021 hallitus linjasi, että lainsäädäntöön lisätään velvoite kunnille, seuduille tai maakunnille laatia ilmastosuunnitelmat. Täydentävä esitys ilmastolaista on tarkoitus antaa hallituksen esityksenä tulevana syksynä. On hyvä, että kuntien ja maakuntien osalta niin hillinnän kuin sopeutumisen roolia tullaan vielä tarkastelemaan. Oletammekin, että täydentävässä esityksessä kuntien ja maakuntien ilmastosuunnitelmat sekä kuntien edistämismuutokset tarkentuvat huomattavasti. **On erityisen tärkeää osoittaa kunnille ja maakunnille riittävät resurssit suhteessa esitettävään velvoitteeseen niin kuin tässä esityksessä ansiokkaasti osoitetaan eri ministeriöille ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille.** Toivomme, että ko. ilmastosuunnitelma tulisi samassa yhteydessä myös osaksi ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmää. Kunnilla on merkittävä rooli sekä ilmastomuutoksen hillinnän, että sopeutumisen toimien käytännön toteutuksessa. Kunnilla on kuitenkin hyvin erilaiset voimavarat ja käytettävissä olevat resurssit ilmastotyöhön, **joten maakunnat tulisi nähdä nykyistä selkeämmin yhteisenä ilmastoresurssina aluetasolla.** Esimerkiksi biodiversiteetin, energiajärjestelmien ja vesihuollon kehittämiseen liittyvässä työssä maakuntien liitot tekevät jo nyt kattavaa yhteistyötä. Työ linkittyy vahvasti maakuntien laatimiin strategioihin ja ohjelmiin, ja maakunnilla on myös entuudestaan tarvittavaa tietopohjaa ja resursseja laaja-alaista tarkastelua vaativiin kehittämistoimiin niin kotimaisessa kuin kansainvälisessä kontekstissa.

Maakuntakaavassa ja liikennejärjestelmäsuunnitelmassa ratkotaan ja turvataan järjestelmätason ratkaisuja ilmastomuutoksen hillinnän ja sopeutumisen osalta. Ilmasto- ja vähähiilisyystekijät ovat keskeinen osa suunnittelua. Maakuntakaava on keskeinen työkalu maankäytön pitkän aikavälin ratkaisujen selkärangana. Ilmastotoimien suunnittelussa on voitava huomioida riittävän laajat alueet sekä päästöjen hillinnän että hiilinielujen kasvattamisen näkökulmasta. Maakuntakaava ja maakunnallinen suunnittelu tarjoavat kunnille selkänogan hankalissa seudullisissa päätöksissä ilmastomuutoksen hillintään liittyen. Korostammekin, että **hillinnän ja sopeutumisen kannalta keskeiset kokonaisuudet tulee ratkoa**

pitkäjänteisesti hallinnollisista rajoista riippumatta. Tämä systeeminen lähestymistapa on mahdollista vain riittävän laajojen suunnittelukokonaisuuksien avulla. Laki alueiden kehittämisestä määrittää maakunnan liiton tehtäväksi luonnonvarojen kestävää käyttöä ja ilmastomuutoksen hillintää ja siihen sopeutumisesta sekä laadukkaan elinympäristön tilaa koskevan suunnittelun yhteistyön edistämisen. Maakunnan liitoille on määritelty tehtäväksi alueellisen ennakkoinnin yhteensovittaminen, johon kuuluu keskeisesti sopeutumisen ja varautumisen moninaiset ilmiöt. **Ilmastolaissa olisikin syytä viitata aluekehittämislainsäädännössä ja maankäyttö- ja rakennuslainsäädännössä maakunnan liitoille määriteltyihin tehtäviin.**

Valmistelussa olevien kaavoitus- ja rakentamislain, metsälain sekä luonnonsuojelulain tiivis yhteenkytkentä ilmastolakiin olisi tärkeää. Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma ja sen perustelut on kuvattu lakiehdotuksessa melko suppeasti. Ilmastolain suhde maankäytön ohjaamiseen, mm. parhaillaan uudistettavaan maankäyttö- ja rakennuslakiin, metsälakiin ja luonnonsuojelulakiin, olisi tärkeä miettiä. Ilmastolain ja uuden kaavoitus- ja rakentamislain tulisi tukea toisiaan ilmastomuutoksen hillinnässä. Tähän ei riitä vain viittaus ilmastovaikutuksiin. Suunnittelujärjestelmän on aidosti ohjattava keskeisiä ratkaisuja. Maankäytön ohjaamisella ja suunnittelulla kaikilla kaavatasoilla sekä osallistamistyöllä on merkittävä vaikutus maankäytön ilmastovaikutuksiin. Jos seudullisen yhdyskuntarakenteen ja energiakokonaisuuden ohjaus maakuntakaavalla heikkenee, vaikeuttaa se huomattavasti kestäväen yhdyskuntarakenteen ja liikenne- ja energiajärjestelmän tavoittelua. **Uusi kaavoitus- ja rakentamislaki saattavat kaventaa merkittävästi maakuntakaavojen ohjausvaikutusta, sisältöä sekä roolia,** mikä voi aiheuttaa ilmaston kannalta epäsuotuisia vaikutuksia.

Hiilinielujen ja biodiversiteetin säilymisen ja vahvistamisen kannalta on tärkeää, että eri lait ja valtakunnalliset ohjeistukset tukevat aidosti toisiaan. Esimerkiksi valtakunnallisten metsänhoitosuosituksien tulee olla linjassa ilmastolain tavoitteiden kanssa. Länsi-Suomen liitot korostavat, että **vaikeita hiilinieluihin ja hiilensidontaan liittyviä kysymyksiä tulee ratkoa valtakunnallislinjauksin** ja toimenpideohjelmin.

On luontevaa, että sopeutumistyö järjestyy kansallisen sopeutumissuunnitelman kautta. Maakunnan liitoilla on yhdessä muiden alueellisten toimijoiden kanssa keskeinen rooli siinä, että tavoitteet kohdistetaan oikein suhteessa alueelliseen haavoittuvuuteen, joka vaihtelee merkittävästi. Tästäkin näkökulmasta **kuntien ja maakuntien ilmastotyöhön on osoitettava riittävät resurssit,** jotka ovat linjassa maa- ja metsätalousministeriölle ehdotettuihin lisäresursseihin alueelliseen ja hallinnon rajat ylittävään tarkasteluun.

Päätöksien ja toimien taloudelliset sekä sosiaaliset vaikutukset on tärkeä huomioida maakuntien asukkaihin ja yrityksiin. Oikeudenmukainen siirtymä on huomioitu hyvin lakiesityksessä, mutta se **toteutuminen vaatii alueellisten erityispiirteiden huomioonottamista.** Tältä osin sääntelyn on syytä tarkentua. Tuotettujen päästöjen rinnalla on hyvä huomioida nykyistä paremmin myös kulutusperustaiset päästöt. On useita sektoreita, joissa tuotetut päästöt syntyvät tietyillä alueilla, mutta kulutus tapahtuu kaikkialla Suomessa. Kulutusperusteiset päästöt tulevat osaksi myös Suomen ympäristökeskuksen päästölaskentaa vuonna 2022, mikä vahvistaa tiedolla johtamisen mahdollisuuksia. Ilmastotoimien valinnat ja toteutus riippuvat usein paikallisista mahdollisuuksista. Paikallisen ja alueellisen tason rooli ilmastotyön toteuttajana ja paikallisten olosuhteiden asiantuntijana on ilmastopolitiikan täytäntöönpanossa tärkeää.

Etelä-Pohjanmaan liitto
Hämeen liitto
Keski-Suomen liitto

Pirkanmaan liitto
Pohjanmaan liitto
Satakuntaliitto